

УДК 347.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.51.69-74>Є. Новікова, магістр Навч.-наук. ін-ту права
evgenya.novikova@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-4285-2669

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ВИДИ МАЙНА У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Проаналізовано види майна в ЗС України та розглянуто декілька варіантів його поділу. Встановлено суперечність приписів Законів України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" та "Про господарську діяльність у Збройних Силах України", що дають змогу припускати наявність у ЗСУ іншого, ніж військового, майна та запропоновано шляхи її усунення. Зважаючи на можливість військових частин здійснювати господарську діяльність, у складі військового майна виокремлено майно у сфері господарювання та проведено його класифікацію відповідно до ст. 139 ГК України. Зіставлено зміст поняття "господарська діяльність", відображеного в ГК України, Законі України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" та Положенні про військове (корабельне) господарство ЗСУ, затвердженею Наказом Міністерства оборони України від 16.07.1997 № 300. Обґрунтовано, що господарську діяльність ЗС України необхідно розуміти в значенні, наведеному в ГК України та Законі України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України". Водночас, у Положення мають бути внесені зміни шляхом: по-перше, виключення альтернативної назви організації та ведення військового (корабельного) господарства – словосполучення "господарська діяльність"; по-друге, визначивши організацію та ведення військового (корабельного) господарства як діяльність уповноважених суб'єктів, основними завданнями якої є всебічне і безперервне забезпечення бойової підготовки та мобілізаційної готовності військових частин і з'єднань, створення умов для швидкого переходу їх із мирного на воєнний стан. Констатовано тотожність визначень військового майна та військового (корабельного) господарства, а отже, встановлено застосовність поділу майна військового (корабельного) господарства до військового майна. Запропоновано класифікацію майна в ЗСУ за джерелами його набуття.

Ключові слова: військове майно, майно в ЗСУ, військове (корабельне) господарство, господарська діяльність, правовий режим майна.

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 р. Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 р. строком на 30 діб. Його було тричі продовжено Указами від 14 березня 2022 р. № 133/2022 (з 05 години 30 хвилин 26 березня 2022 р. строком на 30 діб), від 18 квітня 2022 р. № 259/2022 (з 05 години 30 хвилин 25 квітня 2022 р. строком на 30 діб) та від 17 травня 2022 р. № 341/2022 (з 05 години 30 хвилин 25 травня 2022 р. строком на 90 діб). Реліз сьогодення яскраво демонструє залежність самого факту існування нашої держави від боездатності ЗС України. Матеріальне забезпечення ЗСУ та ефективне управління приналежним їм майном, а отже, і їхнє правове регулювання, є підґрунтям успішного здійснення військовими частинами оборони, захисту суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності України. Таким чином, аналіз законодавства та виокремлення видів майна ЗСУ видається надзвичайно актуальним, а виявлення і виправлення недоліків з цієї тематики – вкрай необхідним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням правового режиму майна в ЗС України займалися Є. Бойченко, П. Кондик, В. Щербина та інші. Проте питання його видів не було окремим предметом розгляду та потребує уваги.

Метою статті є визначення видів майна в ЗС України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" військове майно – це державне майно, закріплене за військовими частинами, закладами, установами та організаціями ЗСУ (далі – військові частини). До військового майна належать будинки, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, бойова та інша техніка, боеприпаси, пально-мастильні матеріали, продовольство, технічне, аеродромне, шкільське, речове, культурно-просвітницьке, медичне, ветеринарне, побутове, хімічне, інженерне майно, майно зв'язку тощо [1]. З аналізу цієї статті видається, що поняття "військове майно" охоплює всі види майна, які належать ЗС України. Проте, враховуючи інші законодавчі приписи у цій сфері, можна виокремити певні суперечності. Зокрема, В. Щербина вказує, що з порівняльного

аналізу назви закону та наведеного визначення можна дійти двох діаметрально протилежних висновків: 1) законодавець ототожнює поняття майна в ЗС і військового майна; 2) майно в ЗС включає, окрім військового майна й інші види майна [2, с. 463].

П. Кондик висловлюється щодо наявності у військових частин іншого майна, окрім військового, а саме він зазначає: "В частині другій вказаної статті (*стаття Закону України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" – авт.*) прямо зазначено, що з моменту надходження майна до ЗС і закріплення за військовою частиною воно набуває статусу військового майна. Таким чином, будь яке майно, що надходить до ЗС як у порядку постачання відповідно до державного оборонного замовлення і розподілення в централізованому порядку, так і в порядку його придбання безпосередньо військовими частинами за договорами купівлі продажу або отримання ними за іншими цивільно правовими договорами (напр., договорами підряду на капітальне будівництво, контрактації сільськогосподарської продукції тощо) набуває статусу військового з моменту закріплення його за конкретною військовою частиною. Тобто самий факт надходження відповідного майна до ЗС України щ не тягне за собою набуття спеціального статусу цим майном" [3, с. 69]. Водночас не можна не погодитись з думкою В. Щербини. Він вказує, що характеру військового майна майно набуває з моменту його надходження до ЗСУ, а закріплення його за конкретною військовою частиною визначає суб'єкта права оперативного управління зазначеним майном [2, с. 464].

Проте законодавство містить формулювання, що дають підстави вважати за можливе існування іншого, ніж військового, майна в ЗСУ. Відповідно до ч. 2, 3 Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" військова частина як суб'єкт господарської діяльності за своїми зобов'язаннями відповідає коштами, що надходять на її рахунок за відповідними статтями кошторису (окрім захищених статей), а в разі їхньої недостатності відповідальність за зобов'язаннями військової частини несе Міністерство оборони України. Стягнення за зобов'язаннями військової частини не може бути

© Новікова Є., 2022

звернено на майно, за нею закріплене [4]. Тобто в Законі вирізняється закріплене за військовою частиною майно і надається можливість припустити існування майна, на яке може бути звернено стягнення в разі невиконання зобов'язань. З цього можна зробити висновок, що майном у ЗСУ є військове майно та інше майно, на яке може бути звернено стягнення (очевидно, таке майно не закріплене за військовими частинами).

До того ж, не можна не погодитись з твердженням П. Кондика, що "законом окреслюються межі використання зазначеного майна – лише за його цільовим і функціональним призначенням, що виключає можливість зловживань з таким майном. Разом з тим, зазначена норма породжує системну неузгодженість між цим законом та Законом України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України", оскільки провадження господарської діяльності структурами ЗСУ не може здійснюватися без використання військового майна, скажімо, коли йдеться про оренду. Але чи буде забезпечуватися в таких випадках дотримання принципу цільового та функціонального використання військового майна? Мабуть, ні" [3, с. 69]. Вирішенням вказаної проблеми могли б слугувати наведені вище роздуми щодо поділу майна в ЗСУ на військове майно та інше майно, на яке може бути звернено стягнення. Однак, незважаючи на наявність такого розмежування в одній зі статей Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України", Закон України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" містить приписи лише стосовно військового майна (або інакше "закріпленого за військовими частинами майна", напр. ч. 1 ст. 4 Закону України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України"), так само, як і решта нормативно-правових актів, що стосуються обліку, відчуження, списання, утилізації майна військових частин. Очевидно, що в Законі України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" ототожнюються поняття "військове майно" та "майно у Збройних Силах України", оскільки навіть преамбула Закону вказує, що "цей Закон визначає правовий режим майна, закріпленого за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил України...". Ураховуючи вимогу цільового та за функціональним призначенням використання військового майна, встановлену в Законі України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України", норми вказаного закону необхідно розуміти так, що військове майно тотожне майну ЗСУ як військового формування, на яке відповідно до ст. 124 Конституції України [5] та ст. 1 Закону України "Про Збройні Сили України" [6] покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, і використовується винятково для реалізації вказаних функцій. Що стосується приписів Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України", зокрема виокремлення у ст. 5 майна, яке закріплене за військовою частиною, а тому і припущення існування інших видів майна, на яке може бути звернено стягнення, то такі норми безпосередньо стосуються не ЗСУ як військового формування, а військових частин як суб'єктів господарювання. На користь вказаної тези слугує і п. 1 Порядку реєстрації військових частин як суб'єктів господарської діяльності в ЗСУ, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 3 травня 2000 р. № 749, де вказується, що цей Порядок визначає механізм реєстрації військових частин як суб'єктів господарської діяльності в ЗСУ, а також виключення з відповідного реєстру таких військових частин у разі припинення ними в установленому порядку

господарської діяльності [7]. Тобто провадження господарської діяльності є додатковою діяльністю для військових частин, а її регулювання здійснюється за допомогою спеціальних нормативно-правових актів, натомість військова частина може виконувати покладені на неї Конституцією України та Законом України "Про Збройні Сили України" функції й без реєстрації як суб'єкта господарювання, і належне їй майно буде мати правовий режим, передбачений Законом України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України".

Отже, виникає ситуація, за якої законодавством встановлена належність усього майна ЗСУ до категорії "військового майна", і на нього поширюється єдиний правовий режим, натомість декілька законодавчих приписів вказують на наявність інших видів майна, які відмінні від військового і належать ЗСУ, однак ігноруються на практиці як такі, що не дістали подальшої деталізації і по суті мертві.

У законодавстві немає єдиного підходу щодо поділу військового майна на види. Водночас Конституційний Суд України в абз. 2, 3 п. 3.2 Рішення від 10 грудня 2009 р. № 31-рп/2009 вказує, що згідно з Законами України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" (ч. 2 ст. 6), "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" (ч. 1 ст. 1; ч. 3 ст. 7) розрізняють такі види військового майна:

- вилучене з цивільного обороту – озброєння, боєприпаси, бойова та спеціальна техніка;
- вільне у цивільному обороті – майно, що придатне для подальшого використання, але не знаходить застосування в повсякденній діяльності військ;
- надлишкове майно;
- цілісні майнові комплекси;
- інше нерухоме майно.

Конституційний Суд України вважає, що правовий режим вільного в цивільному обороті військового майна має аналогічний характер з правовим режимом інших видів державного майна, якщо інше не передбачене законом [8]. За результатами аналізу нормативно-правових актів, окрім вказаного, можна виділити ще декілька варіантів поділів.

1. Щодо видів одним із перших постає запитання: чи застосовні до військового майна положення ст. 139 Господарського кодексу України (далі – ГК)? Ст. 139 ГК має назву "Майно у сфері господарювання", тобто для відповіді на попереднє питання необхідно встановити, чи належить військового майно до майна у сфері господарювання?

Призначення ЗСУ сформульовано в ст. 1 Закону України "Про Збройні Сили України". ЗСУ – це військово формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Проте у ст. 14 вказується, що ЗСУ можуть здійснювати господарську діяльність згідно із законом. Ст. 1 Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" визначає господарську діяльність у ЗС України як специфічну діяльність військових частин, закладів, установ та організацій ЗСУ (далі – військові частини), пов'язану із забезпеченням їхньої повсякденної життєдіяльності, і яка передбачає ведення підсобного господарства, виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг, передачу в оренду рухомого та нерухомого військового майна (за винятком озброєння, боєприпасів, бойової та спеціальної техніки) у межах і порядку, визначених цим Законом.

Словосполучення "господарська діяльність" стосовно ЗСУ вживається й у Положенні про військово

(корабельне) господарство ЗСУ, проте у відмінному від попереднього закону значенні, і тісно пов'язане з визначенням військового (корабельного) господарства. Згідно з Положенням військового (корабельного) господарства – це сукупність сил і засобів, які входять до складу військових частин (кораблів) і з'єднань, а також передані їм у постійне чи тимчасове користування різні об'єкти матеріально-технічної бази, матеріальні засоби, призначені для забезпечення бойової підготовки і виховної роботи, військового побуту, правильної експлуатації, ремонту, зберігання озброєння, військової техніки і майна. Під сукупністю сил і засобів тут і надалі треба розуміти всі види озброєння, бойової та іншої техніки, ракети, боеприпаси, ракетне паливо, пальне, мастильні матеріали та спеціальні речовини, протодовольство, речове, інженерне, хімічне майно та інші матеріальні засоби, які використовуються для забезпечення потреб ЗСУ на мирний та воєнний час [9].

У п. 2.4 Положення про військово (корабельне) господарство ЗСУ України перелічено види діяльності, які становлять організацію та ведення військового (корабельного) господарства (господарської діяльності). Наведений перелік набагато ширший за ті види діяльності, які вважаються господарською в розумінні ГК та Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України". Якщо проаналізувати п. 2.1, 2.2 та 2.4 Положення про військово (корабельне) господарство ЗСУ України, можна виокремити певну неузгодженість. За визначенням військово (корабельне) господарство є майном. При цьому п. 2.2 встановлює основні завдання військового (корабельного) господарства. Таке формулювання видається доволі дивним, оскільки досягнення завдань передбачає певну діяльність, а не саму лише наявність майна. А в п. 2.4 нормотворець наводить перелік видів діяльності, які становлять організацію та ведення військового (корабельного) господарства (господарську діяльність), який, очевидно, і має послугувати досягненню задекларованого в п. 2.2 завдання. Саме тому доцільно було б визначити організацію та ведення військового (корабельного) господарства (господарську діяльність) як діяльність уповноважених суб'єктів, основними завданнями якої є всебічне і безперервне забезпечення бойової підготовки та мобілізаційної готовності військових частин і з'єднань, створення умов для швидкого переходу їх із мирного на воєнний стан. Очевидно, що саме в такому значенні вказане поняття (організація та ведення військового (корабельного) господарства (господарська діяльність)) використовується в Положенні. Отже, можна стверджувати, що господарська діяльність у розумінні ГК та Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" є частиною організації та ведення військового (корабельного) господарства, а в Положення мають бути внесені зміни і виключено альтернативну назву організації та ведення військового (корабельного) господарства – словосполучення "господарська діяльність". Тобто господарську діяльність ЗСУ України необхідно розуміти в значенні, наведеному в ГК та Законі України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України".

У ст. 139 ГК наведено такі ознаки майна у сфері господарювання:

- 1) вартісне визначення;
- 2) виробляється чи використовується в діяльності суб'єктів господарювання;
- 3) відображається в їхньому балансі або враховується в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів [10].

Відповідно до ст. 3 Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" суб'єктами господарської діяльності в ЗСУ є військові частини, заклади, установи та організації ЗСУ України, які утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України, ведуть відокремлене господарство, мають кошторис надходжень та видатків, рахунки в установах банків, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням. Порядок реєстрації військових частин як суб'єктів господарської діяльності у ЗСУ України визначається Кабінетом Міністрів України. А відповідно до ст. 4 Закону України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" військові частини ведуть облік закріпленого за ними майна.

Отже, майно ЗСУ, яке використовується для здійснення господарської діяльності, повністю відповідає ознакам, наведеним у ст. 139 ГК, тобто є майном у сфері господарювання. Звідси військово майно, яке можна вважати майном у сфері господарювання, поділяють на види, передбачені ст. 139 ГКУ, тобто на основні фонди, оборотні засоби, кошти, товари, цінні папери.

Звернення до основних фондів (основних засобів – як вказується в ПКУ та Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 7, затвердженому Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92) наведено в Наказі Міністерства оборони України від 17.08.2017 № 440 "Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України" (щодо військового майна в цілому). В Інструкції вказується, що вартість військового майна на дату його надходження до сфери управління Міноборони визначається за його закупівельною ціною або за вартістю (ціною), зазначеною в укладених на його виготовлення та поставку договорах з урахуванням вимог Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 "Основні засоби" [11].

Поняття "оборотні засоби" не використовується в законодавстві про бухгалтерський облік, тож воно і не використовується стосовно майна в ЗСУ. Неодноразово в законодавстві фігурує поняття коштів ЗСУ. Наприклад, у ст. 8 Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України", що має назву "Порядок обліку та використання коштів, одержаних від господарської діяльності у Збройних Силах України", зазначається, що кошти, одержані від здійснення військовими частинами господарської діяльності, зараховуються до Державного бюджету України та використовуються виключно на національну оборону відповідно до кошторису Міністерства оборони України. Порядок обліку коштів, одержаних від господарської діяльності у ЗСУ України, визначається Міністерством фінансів України та Міністерством оборони України. Подальшого розвитку вказане положення набуває в Наказі Міністерства оборони України від 03.08.2016 № 400 "Про затвердження Положення про облік та використання коштів спеціального фонду державного бюджету в Міністерстві оборони України".

Поняття товарів наведено у ч. 6 ст. 139 ГК, відповідно до якої товарами у складі майна суб'єктів господарювання визнаються вироблена продукція (товарні запаси), виконані роботи та послуги. Водночас у ч. 1 ст. 1 Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" господарська діяльність у ЗСУ передбачає, серед іншого, ведення підсобного господарства, виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг. Вказаний поділ здебільшого теоретичний, оскільки відповідно до п. 6 Інструкції з обліку військового майна в ЗСУ, затвердженого Наказом Міністерства оборони

Україні від 17.08.2017 № 440 обліку підлягає все військове майно незалежно від його призначення та джерел надходження. Облік військового майна має бути своєчасним, достовірним і точним. Військове майно непорушних запасів обліковується окремо від іншого військового майна.

2. Ураховуючи вищенаведені визначення військового майна та військового (корабельного) господарства, можна встановити, що вони тотожні і містять перелік майна військових частин. Звідки поділ, встановлений для військового (корабельного) господарства, буде застосований і до військового майна. За визначенням, до складу військового (корабельного) господарства входить: 1) сукупність сил і засобів, які входять до складу військових частин (кораблів) і з'єднань; 2) об'єкти матеріально-технічної бази. Сукупність сил і засобів становлять об'єкти рухомого майна, а об'єкти матеріально-технічної бази – нерухомого [12, с. 76]. У свою чергу, об'єкти матеріально-технічної бази, яка входить до складу військового (корабельного) господарства, поділяються на:

- об'єкти господарського, технічного і медичного призначення;
- спеціальні споруди;
- об'єкти навчально-матеріальної бази бойової підготовки;
- об'єкти навчально-матеріальної бази виховної роботи.

У п. 7 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна в ЗС, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 р. № 1225, встановлено, що обліку підлягає все військове майно незалежно від його призначення та джерел надходження. Облік військового майна має бути своєчасним, достовірним і точним. Військове майно непорушних запасів обліковується окремо від іншого військового майна. Згідно з п. 11 Положення за якісним (технічним) станом військове майно обліковується за категоріями (не більше п'яти), ступенями придатності (придатні, непридатні) або за сортом відповідно до державних стандартів [13].

3. Військове майно поділяється на рухоме та нерухоме. Відповідно до ст. 7 Закону України "Про господарську діяльність у Збройних силах України" військові частини можуть передавати без шкоди бойовій та мобілізаційній готовності закріплене за ними рухоме та нерухоме військове майно в оренду юридичним і фізичним особам. Порядок надання дозволу військовим частинам на передачу закріпленого за ними рухомого та нерухомого майна в оренду встановлюється Кабінетом Міністрів України.

4. Військове майно може бути класифіковане і за джерелами його набуття, а саме:

- *Майно, що передається державою військовим частинам.* Власником військового майна є держава, яка в особі уповноважених органів закріплює його за військовими частинами. За ч. 2 ст. 2 Закону України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" таким органом є Міністерство оборони України, що як центральний орган управління ЗСУ здійснює відповідно до закону управління військовим майном, приймає рішення щодо перерозподілу цього майна між військовими частинами ЗСУ України, у тому числі, у разі їхнього розформування. Закріпленням військового майна є видання Міноборони актів щодо визначення належності військового майна до певних військових частин, які є підставою для його використання за цільовим та функціональним призначенням.

- *Доходи від здійснення господарської діяльності.* За ч. 3 ст. 1 Закону України "Про господарську діяльність

у Збройних Силах України" господарська діяльність у ЗСУ здійснюється з метою одержання додаткових джерел фінансування життєдіяльності військ (сил) для підтримання на належному рівні їхньої бойової та мобілізаційної готовності.

- *Майно, отримане як допомога приватних суб'єктів.* Зокрема, на сайті Міністерства оборони України вказані його казначейські рахунки для перерахування допомоги на матеріально-технічне та медичне забезпечення ЗСУ, яка використовується за прямим призначенням. Водночас передбачається можливість, за бажанням юридичних і фізичних осіб, здійснювати перерахування коштів безпосередньо військовим частинам та установам шляхом звернення до командирів (начальників) на місцях [14]. З цього приводу 07.03.2022 р. набув чинності Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану", який доповнює підрозд. 10 розд. XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України п. 69.5 такого змісту: операції з добровільної передачі або відчуження коштів, товарів, у тому числі, підкацизних, надання послуг на користь ЗСУ та підрозділів територіальної оборони без попереднього або подальшого відшкодування їхньої вартості не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування [15].

- *Кошти, отримані від розміщення "військових облигацій".* Постановою Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2022 р. "Про випуск облигацій внутрішньої державної позики" "військові облигації" передбачають здійснити державні внутрішні запозичення в обсязі до 400 млрд грн шляхом поетапного випуску облигацій внутрішньої державної позики "Військові облигації" [16].

- *Майно, отримане від міжнародних організацій та інших держав.* До цієї категорії належить військова допомога Україні від США, НАТО, Євросоюзу тощо.

- *Бойова техніка держави-агресора, прийнята ЗСУ.* Постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.2022 р. № 802 було затверджено Порядок приймання ЗС, придатної для застосування бойової техніки держави-агресора, відповідно до якого до ЗС приймаються придатні до застосування зразки бойової техніки держави-агресора, захоплені (отримані), добровільно передані ЗС такими суб'єктами передачі: військовослужбовцями ЗС, інших структур сектору безпеки і оборони, а також особами зі складу руху опору; військовослужбовцями збройних сил, інших силових структур РФ; громадянами України. Порядок організації приймання ЗС бойової техніки, її обліку та використання визначається нормативно-правовими актами Міноборони [17].

- *Інше майно.*

- 5. У підзаконних нормативно-правових актах подекуди зустрічається наведення розрізних видів майна. Наприклад, відповідно до "Порядку використання інженерного майна в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України", затвердженого Наказом Міністерства оборони України від 30.01.2018 р. № 35 інженерне майно – військове майно, яке є сукупністю матеріально-технічних засобів, що перебувають на озброєнні (поставлені) в Міністерстві оборони України та ЗСУ України і призначені для використання під час виконання завдань інженерного забезпечення дій військ (сил). До інженерного майна належать усі види засобів інженерного озброєння, а саме: інженерні боєприпаси, інженерна техніка, табельне та допоміжне майно, електротехнічні засоби, дорожньо-технічні засоби [18]. Положення про порядок обліку,

зберігання, списання та використання військового майна в ЗСУ, затверджене Постановою КМУ від 04.08.2000 р. № 1225 визначає військове майно непорушних запасів як військове майно, яке призначене для використання в особливий період і перебуває в мирний час на довгостроковому зберіганні у військових частинах.

Висновки. Отже, майно в ЗСУ України поділяється на:

- вилучене з цивільного обороту; вільне в цивільному обороті; надлишкове майно; цілісні майнові комплекси; інше нерухоме майно;
- рухоме та нерухоме майно;
- сукупність сил і засобів, які входять до складу військових частин (кораблів) і з'єднань; об'єкти матеріально-технічної бази (у свою чергу, поділяються на: об'єкти господарського, технічного і медичного призначення; спеціальні споруди; об'єкти навчально-матеріальної бази бойової підготовки; об'єкти навчально-матеріальної бази виховної роботи);
- майно, що передається державою військовим частинам; доходи від здійснення господарської діяльності; майно, отримане як допомога приватних суб'єктів; кошти, отримані від розміщення "військових облигацій"; майно, отримане від міжнародних організацій та інших держав; бойова техніка держави-агресора, прийнята ЗСУ; інше майно;
- інженерне майно, майно непорушних запасів, інше майно.

З аналізу норм Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" та ГК зі складу військового майна можна виокремити майно господарського призначення, що поділяється відповідно до ст. 139 ГК на: основні фонди, оборотні засоби, кошти, товари. Вказаний поділ здебільшого теоретичний, оскільки обліку підлягає все військове майно незалежно від його призначення та джерел надходження.

Проведене дослідження видів майна в ЗСУ дозволило сформулювати деякі пропозиції щодо удосконалення законодавства, зокрема, **пропонується**:

- усунути суперечності між Законами України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" і "Про господарську діяльність у Збройних Силах України", розвинути поділ майна в ЗСУ на військове майно та інше майно, на яке може бути звернено стягнення, шляхом внесення змін до Закону України "Про правовий режим майна у Збройних Силах України". Відокремлення інших видів майна ЗСУ від військового майна уможливить уникнути порушення припису про цільове та за функціональним призначенням використання військового майна. Для усунення таких суперечностей пропонуємо норми Закону "Про правовий режим майна у Збройних Силах України" розуміти так, що військове майно тожне майну ЗСУ як військового формування, на яке покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, і використовується винятково для реалізації вказаних функцій. Приписи Закону України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" безпосередньо стосуються не ЗСУ як військового формування, а військових частин як суб'єктів господарювання;
- внести зміни до Положення про військове (корабельне) господарство ЗСУ, затверджене Наказом Міністерства оборони України від 16.07.1997 № 300, визначити організацію та ведення військового (корабельного) господарства, як діяльність уповноважених суб'єктів, основними завданнями якої є всебічне і безперервне забезпечення бойової підготовки та мобіліза-

ційної готовності військових частин і з'єднань, створення умов для швидкого переходу їх від мирного до воєнного стану. А також виключити альтернативну назву організації та ведення військового (корабельного) господарства – словосполучення "господарська діяльність".

Список використаних джерел

1. Про правовий режим майна у Збройних Силах України : Закон України від 21.09.1999 № 1075-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1075-14> (дата звернення: 19.07.2022).
2. Щербина В.С. Вибране : зб. статей. Київ : Ліра-К, 2015. 607 с.
3. Кондик П.М. Правові аспекти визначення статусу військового майна // Права держава, 2002. № 5. С. 68–74.
4. Про господарську діяльність у Збройних Силах України : Закон України від 21.09.1999 № 1076-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1076-14> (дата звернення: 19.07.2022).
5. Конституція України : Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 19.07.2022).
6. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1934-12> (дата звернення: 19.07.2022).
7. Про затвердження Порядку реєстрації військових частин як суб'єктів господарської діяльності у Збройних Силах : Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 03.05.2000 № 749. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/749-2000-%D0%BF> (дата звернення: 19.07.2022).
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням приватного підприємства "Автосервіс" щодо офіційного тлумачення положень статей 177, 760, частини другої статті 777 Цивільного кодексу України (справа про переважне право наймача на придбання військового майна) : Рішення Конституційного суду України від 10.12.2009 № 31-пн/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v031p710-09> (дата звернення: 19.07.2022).
9. Про затвердження Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України : Наказ; Міноборони України від 16.07.1997 № 300. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0615-97> (дата звернення: 19.07.2022).
10. Господарський кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (дата звернення: 19.07.2022).
11. Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України : Наказ; Міноборони України від 17.08.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1192-17> (дата звернення: 19.07.2022).
12. Бойченко Е. Правове регулювання господарської діяльності військових частин Збройних Сил України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Одеса, 2015. 242 с.
13. Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах : Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 04.08.2000 № 1225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1225-2000-%D0%BF> (дата звернення: 19.07.2022).
14. Допомога на матеріально-технічне та медичне забезпечення Збройних Сил України : Міністерство оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/dopomoga-na-materialno-tehniche-ta-medichne-zabezpechennya-zbrojnih-sil-ukraini.html> (дата звернення: 19.07.2022).
15. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2118-20> (дата звернення: 19.07.2022).
16. Про випуск облигацій внутрішньої державної позики "Військові облигації" : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2022 № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/156-2022-%D0%BF> (дата звернення: 19.07.2022).
17. Про затвердження Порядку приймання Збройними Силами придатної для застосування бойової техніки держави-агресора : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня 2022 р. № 802. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-pryimannia-zbroinymu-sylamu-prydatnoi-dlia-zastosuvannia-boiovoi-tehniky-derzhavy-ahresora-i150722-802> (дата звернення: 19.07.2022).
18. Про затвердження Порядку використання інженерного майна у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України : Наказ Міноборони України від 30.01.2018 № 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0274-18> (дата звернення: 19.07.2022).

References

1. On the Legal Regime for Property in the Armed Forces of Ukraine : Law of Ukraine on September 21, 1999 № 1075-XIV. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1075-14> [in Ukrainian]
2. Shcherbyna, V.S. (2015). Selected. Collection of articles. Kyiv: Pub. Lyra-K. 607 p. [in Ukrainian]
3. Kondyk, P.M. (2002). Legal aspects of determining the status of military property. Constitutional state. No. 5. p.68–74. [in Ukrainian]

4. On Economic Activity in the Armed Forces of Ukraine : Law of Ukraine on September 21, 1999 № 1076-XIV. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1076-14> [in Ukrainian]

5. The Constitution of Ukraine : Constitution of Ukraine; Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996 № 254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian]

6. On the Armed Forces of Ukraine : Law of Ukraine on December 6, 1991 № 1934-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1934-12> [in Ukrainian]

7. On the approval of the Procedure for the registration of military units as subjects of economic activity in the Armed Forces : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Procedure on May 3, 2000 № 749. <https://zakon.rada.gov.ua/go/749-2000-%D0%BF> [in Ukrainian]

8. Decision of the Constitutional Court of Ukraine on December 10, 2009 № 31-пн/2009. <https://zakon.rada.gov.ua/go/v031p710-09> [in Ukrainian]

9. On the approval of the Regulation on military (ship) economy of the Armed Forces of Ukraine: Order; 53 on July 16, 1997 № 300. <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0615-97> [in Ukrainian]

10. The Commercial Code of Ukraine : Code of Ukraine; Law, Code on January 16, 2003 № 436-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> [in Ukrainian]

11. On the approval of the Instructions for accounting for military property in the Armed Forces of Ukraine: Order; 53 on August 17, 2017 № 440. <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1192-17> [in Ukrainian]

12. Boichenko E. (2015). Legal regulation of economic activity of military units of the Armed Forces of Ukraine: diss. ... candidate law Sciences: 12.00.04. Odesa. 242 p. [in Ukrainian]

13. On the approval of the Regulation on the procedure for accounting, storage, write-off and use of military property in the Armed Forces: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Regulations on August 4, 2000 № 1225. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1225-2000-%D0%BF> [in Ukrainian]

14. Assistance for logistical and medical support of the Armed Forces of Ukraine. Ministry of Defense of Ukraine: official website. <https://www.mil.gov.ua/dopomoga-na-materialno-tehnichne-ta-medichne-zabezpechennya-zbrojnih-sil-ukraini.html> [in Ukrainian]

15. On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the peculiarities of taxation and reporting during the period of martial law: Law of Ukraine on March 3, 2022 № 2118-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2118-20> [in Ukrainian]

16. About the issue of bonds of the domestic state loan "Military Bonds": Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on February 25, 2022 № 156. <https://zakon.rada.gov.ua/go/156-2022-%D0%BF> [in Ukrainian]

17. On the approval of the Procedure for acceptance by the Armed Forces of military equipment of the aggressor state: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 15, 2022 No. 802. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-pryimannia-zbroinny-sylamy-prydatnoy-dlia-zastosuvannia-boiovoi-tehniky-derzhavy-ahresora-i150722-802> [in Ukrainian]

18. On the approval of the Procedure for the use of engineering property in the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine: Order; 53 on January 30, 2018 № 35. <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0274-18> [in Ukrainian]

Надійшла до редколегії 19.07.22

Ye. Novikova, Master Stud., Educational and Scientific Institute of Law
evgenya.novikova@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-4285-2669
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

TYPES OF PROPERTY IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE

The article analyzes types of property in the Armed Forces of Ukraine and considers several options for its division. Contradictions between the Laws of Ukraine "On the Legal Regime of Property in the Armed Forces of Ukraine" and "On Economic Activity in the Armed Forces of Ukraine" were established, that make it possible to assume the presence of property other than military in the Armed Forces of Ukraine, and ways to eliminate it were proposed. Taking into account the possibility of military units to carry out economic activity, property in the economic sector was separated from military property and classified in accordance with Art. 139 of the Commercial Code of Ukraine. The definitions of "economic activity" reflected in the Commercial Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Economic Activity in the Armed Forces of Ukraine" and the Regulation on the military (ship) economy of the Armed Forces of Ukraine, approved by the Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated 16.07.1997 № 300, are compared. It is justified that the economic activity of the Armed Forces of Ukraine must be understood in the sense given by the Commercial Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Economic Activity in the Armed Forces of Ukraine". At the same time, the Regulation should be altered: firstly, by excluding of the alternative definition of the organization and management of military (ship) economy – the phrase "economic activity"; secondly, by defining an organization and management of the military (ship) economy as an activity of authorized entities, the main tasks of which are comprehensive and permanent providing of combat training and mobilization readiness of military units and formations, creation of conditions for their rapid transition from peaceful state to martial law. It was established that the definitions of military property and military (ship) economy are identical, and therefore the division of military (ship) economy is applicable to military property. The classification of property in the Armed Forces of Ukraine according to the sources of its acquisition is proposed.

Keywords: military property, property in the Armed Forces of Ukraine, military (ship) economy, economic activity, legal regime of property.